

Evangelium enligt Bergman

Om meningen med livet
och allt det där

Lars Bergman

Till Anna

Copyright © och utgivare: Lars Bergman, 2017

Omslagsfoto: Privat, Lindhov Varberg

Bibelcitат: Svenska Folkbibeln 1998 och 2015

ISBN: 978-91-983212-7-2

www.larsbergman.blogspot.se

ÄR BIBELN SPECIELL?

Bibeln ... Den där gamla boken ställer till det för oss! Inte minst för mig när jag nu ska försöka redogöra för hur jag ser på den. För hundra år sedan hade det varit enklare. Då tilläts Bibeln på ett helt annat sätt förklara sig själv och kritiken låg på ett annat plan, även om den hade ifrågasatts ett tag redan då. Nu finns både ett vetenskapligt ifrågasättande av dess ursprung och ett massivt förakt från ateister att förhålla sig till. Plus att samhällsklimatet utvecklats så att många av de ”sanningar” Bibeln uttrycker kan kännas väldigt daterade och ibland direkt anstötliga.

Det är alltså inte ett enkelt ämne jag ger mig på här. Men det är samtidigt nyttigt att få gå till botten med vad det egentligen är vi tror på.

Den stora frågan är förstås om Bibeln kan vara något annat än ett verk av människor. Eller något *mer* än så. Det är onekligen mycket som talar emot det anspråket. Men som vanligt är inte allt fullt så enkelt som det kan se ut. Bibeln låter sig inte riktigt fångas i samma nät som andra antika texter, och forskningen ger inga entydiga svar åt något håll. Det enda som är riktigt säkert är att människors *personliga erfarenheter* av Bibelns budskap går som en skarp skiljelinje mellan att tro

eller inte tro på Bibelns Gud – och därmed på dess ursprung. Så länge Bibeln bara är en bok att förhålla sig till på ett intellektuellt plan går det alltid att förkasta den om den inte känns relevant. Men läget blir ett helt annat om orden någon gång tagit sig in i ens personliga situation och vänt upp och ner på allt, lyst upp ett kanske kompakt inre mörker, gett nytt hopp i hopplösheten eller konkret räddat ur nöd.

Att Bibeln är speciell är i alla fall bortom allt tvivel. Oavsett egen tro och erfarenhet. Inget annat litterärt verk har fått så stor spridning och blivit översatt till så många språk, och den påverkan Bibeln har haft på miljoner människors liv genom historien kan knappast överskattas. Det gör givetvis också att den forskats på i det oändliga och att det finns hur mycket som helst att läsa om den. Vad kan då jag bidra med? Förhoppningsvis en någorlunda klarsynt och ärlig översikt, med en lite annorlunda synvinkel här och där. Kanske kan det få vara en dörröppnare ...

FAKTA OM BIBELN

Till det yttre är Bibeln en samling antika texter (alltså från den period i historien som kallas Antiken) av skiftande karaktär, författade under en lång tidsperiod av personer med olika bakgrund. Exakt när dessa texter kommit till råder det delade meningar om bland bibelforskare, och även om de som anges vara författare verkligen var det. Det finns över huvud taget väldigt olika meningar om Bibeln. Klart verkar i alla fall vara att de äldsta texterna är minst 2500 år gamla. Lyssnar vi till den traditionella uppfattningen ska vi till den siffran lägga ytterligare 800-1000 år.

Sedan finns det förstås en uppfattning om Bibeln som går utöver dessa fakta. Den uppfattningen att världens Skapare på något sätt inspirerat dess författare och därmed talar till oss genom den. Men det är något vi får återkomma till.

Upplägget

Bibeln består av Gamla och Nya testamentet (**GT** respektive **NT**), vilket motsvarar i huvudsak två ”förbund” som Gud ingår med människan. I GT gäller det en liten utvald folkgrupp, Israel, som skulle vara ett avskilt folk med särskilt ansvar. I NT berättas om ett annorlunda förbund, där alla människor inbjuds genom tron på Frälsaren Jesus Kristus.

GT spänner över tiden från världens skapelse till ungefär 400 år f.Kr. Hur många delar (eller ”böcker”) den består av varierar lite beroende på när och var man frågar, men den för oss normala kanon säger 39 st. Utöver dessa innehåller vissa biblar *apokryfer*, texter vars plats i Bibeln är omstridd men som ändå kan anses vara ”nyttig läsning”.

Lite grovt kan man säga att de första 17 är historiska berättelser, följda av några poetiska böcker, med psalmer, ordspråk och visdomsord. Sist kommer 16 profetiska böcker som innehåller Guds direkta tilltal genom några speciellt utvalda människor. Det går dock att tolka in det profetiska genomgående i hela GT, med mer eller mindre öppna referenser till en kommande Frälsare från Gud.

Texterna i GT finns också i judarnas heliga skrift Tanakh, men där är uppdelningen lite annorlunda.

NT inleds med berättelsen om Jesus, i fyra versioner med lite olika fokus. Dessa kallas de fyra evangelierna. Sedan följer Apostlagärningarna, som återger något av de första kristna församlingarnas historia, samt ett antal brev med uppmuntran, undervisning och personliga hälsningar. Allra sist hittar vi Uppenbarelseboken, en apokalyptisk förutsägelse om tiden då Jesus ska komma tillbaka till jorden. Om vad som ska hända i världspolitiken och miljön innan och efter det. Denna skrevs omkring år 95 e.Kr.

Totalt finns det 27 delar i NT, enligt den kanon som slogs fast på 300-talet. Utöver dessa finns även i NT apokryfer (i vissa utgåvor). Dessa är dock ännu mer omstridda än de i GT.

VAD HANDLAR DET OM?

Det börjar från början. Den allra första början, när Gud skapar universum, jorden och livet. En ursprungsmyt bland många andra? Kanske det. Men för den som tittar närmare finns djup och förklaringar till livets och människans villkor som är svåra att hitta på annat håll.

När Gud skapar människan gör han henne unik. Inte så olik djuren till kroppen, för utgångsmaterialet är detsamma, men upphöjd över andra varelser i det att hon får en *ande*, en livgivande vindfläkt av det som är Gud själv. Så blir människan, som det uttrycks, skapad till att vara *Guds avbild*. Inte en gud i sig själv men i någon mån lik sin Skapare.

Gud lämnar över ansvaret

Redan när Gud först uttalar ambitionen att skapa människan, står det klart att vi ska få det stora och ansvarsfulla uppdraget att förvalta jorden. ”... *De ska råda över fiskarna i havet och över fåglarna under himlen, över boskapsdjuren och över hela jorden ...*” (1 Moseboken 1:26) Just detta överlämnande av ansvar är en viktig del av förklaringen till att Gud sedan inte kan agera fritt när allt ganska snart går över styr. Gud står visserligen som ägare till allt skapat, men kontraktet med människan ger oss dispositionsrätt under överskådlig framtid.

Man och kvinna

Exakt hur skapandet av människan går till är svårt att utläsa. Det är förmodligen inte heller viktigt, utan fokus ligger på att förklara avsikter mer än teknikaliteter. Därför kan människans skapelse visas ur två perspektiv, där det ena mer går in på hur man och kvinna förhåller sig till varandra. Anmärkningsvärt här kan tyckas vara att kvinnan skapas först då det står klart att mannen inte mår bra i ensamhet, samt att Gud formar henne av en del av mannens kropp. Här finns dock en djup symbolik som handlar om samhörighet och jämställdhet, något som ofta missförstås.

Människan faller

Vi har bara hunnit till det tredje kapitlet i Bibelns allra första bok. Och redan här är det dags för den stora katastrofen, det som brukar kallas *syndafallet*. En ny karaktär introduceras, ”ormen”, som sannolikt inte är en faktisk orm utan får symbolisera närvaron av en fiende som aldrig blir riktigt tydlig men som senare visar sig vara ett andligt väsen, en ängel som vänt sig mot Gud och blivit genuint och obegripligt ond. Namnet Satan är hebreiska och betyder fiende eller motståndare. Den grekiska motsvarigheten är diabolos – djävul.

Själva fallet beskrivs som en handling av olydnad, när människorna lockas att äta frukten av det enda träd som inte ingick i kontraktet: ”Trädet med kunskap om gott och ont.” Därmed händer just det som Gud tidigare hade varnat för, *döden* kommer in i skapelsen. Exakt vad det innebär är svårt att utläsa här, men konsekvensen blir en tydlig och katastrofal brytning i relationen till Gud, som är livets källa. Guds

omsorg om människorna tar dock inte slut i och med detta. Han förvisar dem visserligen från den paradisiska tillvaron i Edens lustgård, men detta tycks mer vara en skyddsåtgärd än en bestraffning. Det framgår också att Gud har en plan, vilket sedan i princip är vad resten av Bibeln handlar om.

En intressant detalj är att Gud i det här sammanhanget ger människorna kläder av skinn att skylla sig med. I detta ligger grunden till allt offrande av djur som senare kommer att bli ett viktigt inslag i många mänskliga kulturer – inte minst då den judiska. ”... utan att blod utgjuts ges ingen förlåtelse.” (Hebreerbrevet 9:22) Orden kan för oss låta väldigt märkliga. Det är uppenbarligen något här som går utöver vår kunskap.

Syndafloden

Under en tid växer nu jordens befolkning, helt enligt den ursprungliga planen. Samtidigt växer också ondskan och till slut får Gud nog. Han beslutar att genom en världsvid översvämming göra en total ”omstart”. Endast åtta människor, en viss Noa och hans närmaste familj, samt representanter för fåglar och landlevande djur räddas i en specialbyggd båt – den välkända arken. Denna omstart tar inte bort ondskan men reducerar den och ger de överlevande utvalda en möjlighet att börja om med bättre förutsättningar.

Patriarkerna

I första Mosebokens tolfte kapitel inleds det som ska visa sig vara Guds stora plan för att rädda mänskligheten. Gud finner en man som verkligen vill leva rättfärdigt, Abraham (*Abram*), och inleder med honom en unik vänskap. Abraham kallas att

lämna sitt land och sitt folk för att istället följa och lära känna Gud. I det ingår att han ska bli stamfader (patriark) för ett stort folk som Gud dessutom vill ge ett eget land, det som nu är Israel/Palestina. (Här bottnar alltså det nuvarande Israels anspråk på sitt område, i ett löfte från Gud.) Detta ska så småningom bli platsen dit Gud vill sända Messias (Kristus), sin Frälsare, han som ska ställa allt tillrätta igen som gick sönder i syndafallet. Kallelsen av Abraham blir därmed första steget i skapandet av ett ”brohuvud” på jorden, och alltså startskottet för en noga uttänkt räddningsplan där ondskan en gång för alla ska besegras.

Abraham lyder Guds kallelse och lämnar sitt hem. Det visar sig dock bli en lång resa med många turer, och Abraham själv får inte se Guds löften uppfyllda. Han lever visserligen i det utlovade landet, men som främling. Han får också vänta länge på en arvinge. Inte förrän det egentligen borde vara för sent, vid hundra års ålder, får han sonen Isak tillsammans med hustrun Sara (*Sarai*). Några år dessförinnan har han, på Saras egen inrådan, hunnit skaffa en ”halväkta” son med hennes tjänsteflicka som surrogatmamma. Denna pojke, Ismael, blir stamfader till de arabiska folken, och därmed kan man säga att hela mellanösternkonflikten har sin upprinnelse i en enda mans otålighet. Gud hade lovat en son, men när åren gick utan att något hände, hittade Abraham och Sara själva på att ta hjälp av en surrogatmamma ... (Observera att Koranen här har en omvänd förklaring, där det istället är Ismael som är den rätta arvingen.)

Inte heller Isak får se Guds löfte uppfyllt. Han får själv två söner, tvillingarna Jakob och Esau. Deras inbördes rela-

tion är en alldeles egen historia med många bottnar, men det viktiga för den stora berättelsen är att Jakob efter diverse turer och en lång kamp får böja sig för Gud och börja förtrösta på honom. Innan dess har han fått tolv söner, vilka blir grundare av Israels tolv stammar. Och Israel, ja det är det nya namn som Jakob får efter att ha fått frid med Gud. Namnet betyder: ”Han kämpar med Gud”.

Sodom och Gomorra, och Abrahams offer av sin son Isak

Det är svårt att passera berättelsen om patriarkerna Abraham, Isak och Jakob utan att nämna dessa viktiga och omdiskuterade händelser. En del av det motstånd som möter Bibeln idag har förmodligen sin grund just här.

Sodom och Gomorra var två städer där människans onda gärningar åter hade nått sådan nivå att Gud var tvungen att agera. Den diskussion som man ibland hör, gäller om det var homosexualitet som var problemet eller om det var främlingsfientlighet och våld. Oavsett vilket så ber Abraham för dessa städer. Han ber Gud att även om det bara finns så lite som tio rättfärdiga människor där ska han låta städerna vara för deras skull. Detta går Gud med på, men uppenbarligen finner han inte ens tio rättfärdiga, varför städerna planenligt uttraderas med ”eld och svavel från himlen”. Den enda som undkommer är Abrahams brorson Lot, som hade bott en tid som främling i Sodom.

Kanske ännu mer absurt kan offret av Isak se ut. Hur kan en Gud som sägs vara god och rättfärdig befalla en man att offra sitt barn som brännoffer? Det är ju för det första mord och dessutom utomordentligt motbjudande som idé. Men så

lyder berättelsen. Några år efter att Abraham äntligen fått sin efterlängtnade son (osäkert hur många år, somliga källor menar att Isak var vuxen), säger Gud till Abraham att han ska offra honom. Och Abraham lyder! Tillsammans med Isak går han några dagsresor till ett berg, gör i ordning en offerplats och ska just till att slakta sin son när en Guds ängel säger stopp. Istället dyker det lämpligt nog upp en bagge som Abraham kan offra.

Var det då verkligen Guds avsikt att Abraham skulle offra sin son, något han sedan ångrar i sista stund? Givetvis inte. Det Gud gjorde var att arrangera det yttersta provet av Abrahams kärlek till Gud – och tro på hans goda vilja. Att inte ens undanhålla Gud sitt eget barn, även om ordern var obegriplig, det tyder på den starkaste förtröstan. Gud hade ju lovat att Abraham skulle bli fader till ett stort folk, och hur skulle han då kunna låta den enda sanna arvingen dö? Till och med när Abraham lyfte offerkniven måste han ha varit övertygad om att han skulle vandra tillbaka hem tillsammans med Isak – levande.

Så, denna centrala händelse i Gamla testamentet är inte uttryck för någon absurd idé hos Gud, utan det är den slutliga examen i trons skola för Abraham. Därmed blev han inte bara stamfader för det israeliska folket som skulle komma, utan också ”trons fader” för alla som i efterkommande tider haft samma förtröstansfulla tro på Gud. Utan att kunna förstå allt. Precis samma tro som ett litet barn har på sina föräldrar som älskar det, även när det inte förstår allt vad de vuxna gör.

För kristna är också hela denna passage i Bibeln en förebild på det som ska hända i Nya testamentet, när Jesus dör på

korset som ett offer för mänskligheten. Men då är vi inne på den djupare innebörden av hela Bibeln, och det går utanför rubriken för det här kapitlet.

Josef

En av Jakobs tolv söner, den näst yngsta och mest älskade, är Josef. Att han är älskad över de andra har en speciell orsak, men det är inget som bröderna förstår. De blir bara alltmer irriterade, inte minst sedan Josef börjat drömma om hur han ska bli upphöjd över hela familjen. I en av drömmarna han berättar bugar solen, månen och elva stjärnor för honom ...

Till slut går det hela över styr, och när brödraskaran vid ett tillfälle befinner sig långt hemifrån, säljer de Josef till en förbipasserande karavan som är på väg till Egypten. Sedan antyder de för sin far Jakob, till hans stora förtvivlan, att Josef blivit dödad av ett vilddjur.

I Egypten blir Josef såld som slav, men han envisas med att vara rättfärdig och tjäna väl, och Gud är med honom i det. På märkliga vägar låter Gud honom till slut nå positionen som Faraos närmaste man. Den avgörande orsaken blir att Josef lyckas tyda Faraos oroande drömmar, vilka förebådar en svår svältkatastrof. På grund av Josefs visa råd om att lagra spannmål under ”de sju goda åren”, kan landet sedan överleva de följande sju nödåren.

Svälten drabbar fler länder i regionen och tvingar människor till Egypten för att köpa säd. Även Josefs bröder står en dag framför honom och bugar sig och ber att få köpa mat för sin överlevnad. I det läget känner de inte igen honom, men innan han avslöjar vem han är vill han sätta dem på prov för

att se om de bättrat sig sedan sist. Historien slutar med att Jakob och hela hans hushåll flyttar till Egypten, och alla försonas i en av Bibelns mest rörande scener.

Mose

Det framgår inte när egypterna slutar att se på Jakobs ättlingar som ärade gäster i landet och istället börjar betrakta dem som ett hot. Men detta är vad som händer, när historien om hur Josef räddat landet faller i glömska och man bara ser ”Israels barn”, som de nu kallas, bli allt fler. Lösningen blir att göra hela detta folk till slavar och slita ut dem som arbetskraft. Så går omkring 400 år.

En av metoderna för att hålla Israels folkökning i schack är att döda så många av deras nyfödda pojkar som möjligt. Därmed skulle Mose, en av de mer välkända av Bibelns gestalter, egentligen ha fått ett kort liv. Han räddas dock undan Faraos dödspatruller, genom en lika desperat som trosviss handling av hans mor, och han får ironiskt nog växa upp som adoptivson i Faraos eget hushåll.

Många år senare får Moses privilegierade liv en dramatisk vändning, då han överilat tar ställning för det folk han ursprungligen tillhörde. Han flyr till Midjan, där han sedan under ytterligare lång tid lever beduinliv, bildar familj, vallar får och har förmodligen inga tankar på att kunna tillföra världen så mycket mer med sitt liv. Tills han vid åttio års ålder får möta Gud och ta emot kallelsen att bli den som ska föra Israels barn ut från slaveriet i Egypten och till det land Gud en gång lovade Abraham.

Uttåg, tio budord och en långvarig ökenvandring

Tio farsoter över landet då Farao i det längsta vägrar släppa iväg sina slavar, en väg som öppnar sig rakt igenom havet, mat som regnar från himlen, vatten som forsar fram ur klippor mitt i öknen – det är inte små under som sker när Gud befriar sitt folk och för dem dit han lovat. Så är också detta det mest centrala i den judiska historieskrivningen. Själva födelseprocessen för Israels folk. Och för kristna är det en symbolisk beskrivning av hur Gud befriar den troende från slaveri och för henne ut i frihet.

Det är också efter befrielsen från Egypten som Mose får ta emot Lagen – först och främst de ”Tio Guds bud” som huggs in på två stentavlor och som ska vara folkets rättesnöre. Det är tio goda bud, som innerst handlar om kärlek till Gud och medmänniskan men som det visar sig att ingen egentligen klarar av att leva efter, på grund av den trasighet som fortfarande finns kvar som ett arv efter de första människornas misslyckande. Först många hundra år senare ska det stå klart, för dem som kommit till tro på Frälsaren Jesus Kristus, att lagen endast syftat till att visa på bristerna – så att folket skulle längta desto mer efter Guds lösning på problemet med den inre trasigheten.

Utöver de tio buden ges en mycket detaljerad lag om olika offer och tider och ritualer som ska hållas. Det mesta av detta tillkommer som en följd av svår synd under tiden som Mose är frånvarande, uppe på det berg där han möter Gud och tar emot buden. Det är, som det senare beskrivs, en lag som inte är till någon egentlig nytta. Den finns där enbart för att pröva hur villiga människorna är att lyda Gud.

Vägen från Egypten till det utlovade landet är egentligen inte så lång, men det tar ändå fyrtio år innan folket kan börja inta sitt nya område. Anledningen är svårsmält men blir också en lärdom för kommande generationer: Det går inte att följa Gud utan att tro på Guds löften! Och de som blivit befriade från slaveriet i Egypten, som sett Guds stora under och varit föremål för hans omsorg, de trodde ändå inte. Därför fick hela operationen gå i stå tills en ny generation växt upp, en som inte fått sitt tänkande format av ett liv i slaveri.

En blodig erövring

Den som inte tidigare reagerat över Bibelns historieskrivning gör det förmodligen nu, då det är dags att inta landet. Varför leder en god och kärleksfull Gud över huvud taget sitt folk till ett land där det redan bor människor? Och varför måste dessa utrotas? Svaret är kanske inte direkt uppenbart, men det finns i dessa folks historia. Ett totalt moraliskt förfall, en extrem avgudadyrkan med bland annat offer av människor och en lagstiftning som förlorat alla proportioner. Kanske gick den tillbaka så långt som till den sjunde generationen människor, då en viss Lemek sa: ”... *En man har jag dödat för varje sår och en ung man för varje blåmärke.*” (1 Moseboken 4:23) Något sådant ville inte Gud se hos sitt folk, därför inskräpte han noga hos dem den rättvisa principen: ”Öga för öga, tand för tand”.

Folken i landet hade också fått lång tid på sig att ändra sitt sätt att leva. Redan när Gud talade med Abraham om det land hans efterkommande skulle få, berättade han om de fyra hundra årens slaveri i Egypten, och det framkom då att de åren

skulle bli en tid av väntan, ”*för amoreerna har ännu inte fyllt sina synders mått*”. (1 Moseboken 15:16)

När så en ny generation israeliter växt upp och folket är redo, delar Gud än en gång en vattenmassa – nu floden Jordan – och erövringen inleds. Vi är nu framme i Josua bok, den sjätte i Bibeln, och resten av historieskrivningen ska komma att handla om fortsatt kräftgång när det gäller tro på Gud och lydnad för hans bud. Landet intas, men det sker inte utan problem. Vissa folkgrupper blir inte utrotade utan assimileras bland israeliterna, och dessa dras med i avgudadyrkan och avfall från Gud. Det är en historia av återkommande misslyckanden och upprättelser, moraliskt förfall och uppräckning.

Domare och kungar

När Mose dör, strax innan erövringen börjar, tar Josua över ledarskapet. Josua tillhör de få av den gamla generationen som hade trott på Gud hela vägen och därför överlevt ökenvandringen. Hans roll blir att liksom Mose vara en stark ledare, och så länge han lever följer folket Guds bud. Det är när han så småningom dör som de främmande folkens inflytande över israeliterna visar sig och perioder av avfall och upprättelse följer på varandra.

Den konkreta följden av att bryta förbundet med Gud är att landet inte längre kan hålla stånd mot sina fiender. Därför handlar den fortsatta historien om återkommande strider med grannfolken. Under den här tiden kallar Gud ”domare”, militära och andliga ledare som får folket att lyfta sig ur sitt moraliska förfall. Men så snart en domare dör återfaller man i gamla vanor.

Domarstyret övergår så småningom i ett regelrätt kungadöme. Inte för att Gud vill ha det så – han hade föredragit att folket bara sett upp till honom som sin kung, ledare och förtrogne vän. Men folket vill ha en kung som de kan se, precis som de andra folken. Och så blir det, trots de nackdelar detta medför. Under resten av Gamla testamentets historie-skrivning styrs Israel av kungar, först som en enad nation, därefter söndrat i två delar efter en svår kontrovers. Och troheten till Gud fortsätter att bölja fram och tillbaka, tills Guds tålmod är slut och han låter hela landet bli erövrat av främmande makt och folket bortfört i fångenskap. Under sjuttio år har så landet ”sabbatsro”, innan en mindre del av de fördrivna tillåts återvända för att börja bygga upp det som blivit förstört.

Så långt Gamla testamentet. Nu över till Nya testamentet, där fokus ligger på uppfyllelsen av Guds löfte om en Frälsare. Det löfte som gavs redan till de första människorna efter att de fallit.

Vi får inte veta så mycket i Bibeln om Guds tajming, bara att den alltid är perfekt och att det ofta innebär lång väntan för människan. Så fick världen också vänta länge på den utlovade Messias, Frälsaren som skulle återupprätta allt som gått sönder i skapelsen. Och när han till slut kommer är det inte som en kunglighet, med pompa och ståt, utan som ett vanligt barn fött under enkla omständigheter i ett stall (”för det fanns inte plats för dem i härbärget”). Ja, du som har minsta koll på det kristna julbudskapet känner förstås igen berättelsen.

Barnet som föds och som får namnet Jesus (på hebreiska Yeshua eller Yehoshuah, vilket anspelar just på ordet för att rädda/frälsa), har en märklig historia. En unik härkomst, genom Guds heliga Ande och en ung kvinna som ännu inte varit tillsammans med någon man. Hans uppväxt vet vi inte så mycket om, de berättelser som finns ansågs inte vara tillförlitliga och lämnades därför utanför Bibeln. Det vi har är fyra berättelser som tar oss med genom de troligtvis bara tre åren av verksamhet sedan Jesus passerat trettio och med ett starkt fokus på hans undervisning, mirakler, död och uppståndelse.

Jesus gör under och tecken

Dessa fyra *evangelier* berättar, ur lite olika perspektiv, om en man som minst sagt skiljer sig från mängden. Till det yttre uppför han sig delvis som en judisk lärare i Guds lag, en *rabbin* bland andra, men han undervisar med auktoritet och låter de under han utför bekräfta att han är Guds utvalda. Han botar sjuka och funktionshinderade av alla slag, ger människor mat, stillar oväder och går på vatten. Och han befriar dem som på olika sätt är plågade av den gamla fienden, djävulen. För att visa att han är den som ytterst ger människan liv, återuppväcker han även vid några tillfällen människor som dött. En av dem har till och med redan varit död i fyra dygn, vilket utesluter att det bara skulle ha handlat om ”nära döden-upplevelser”.

Extrem och omvälvande undervisning

När Jesus undervisar om Gud och Guds rike säger han ingenting som motsäger eller upphäver lagen som gavs genom

Mose. Ändå är det något helt nytt och revolutionerande, och folket lyssnar gärna och med stor uppskattning till honom. De religiösa ledarna blir däremot upprörda, eftersom Jesus enligt deras sätt att se bryter mot vissa bud och dessutom talar om Gud som sin Far. Därmed gör han anspråk på en alltför stor likhet med Gud, anser de. De tror sig veta att Jesus bara är en snickarson från en oansenlig stad i ett illa ansett område och erkänner honom inte ens som ”riktig” profet. Då är det extra stötande att han gör sig själv lik Gud. Så illa tycker dessa präster och skrifflärda det är, att han förtjänar döden!

Vad är då det huvudsakliga budskapet i Jesus undervisning? Att Gud genom hans ankomst nu har sträckt ut sin hand till människorna – ”Guds rike är nära!” Att det är dags att vända sig bort från alla avgudar, och att uppfyllelsen av hela lagen ligger i ett enda bud: *Du ska älska Gud av hela ditt hjärta och din nästa som dig själv.* (Lukasevangeliet 10:27-28)

Hård mot de hårda och mästare i klurighet

Det finns två egenskaper som i berättelserna utmärker Jesus kanske mer än något annat: Han säger alltid sanningen, och han är alltid barmhärtig mot svaga och sargade människor. De som behöver hans hjälp och kommer till honom utan förbehåll får alltid den hjälp de behöver.

Även de ”hårda” vill Jesus nå. Gud har inga favoriter, han älskar alla och hans Frälsare har kommit för att rädda alla som vill ta emot. Men om sanningen är att de skrifflärda som står honom emot är ”huggormars avföda och vitmålade gravar – fina på utsidan men inuti fulla med ben och orenhet”, är det precis det de får höra från Jesus. Han lindar inte in sanningen

i bomull för att den ska bli bättre mottagen. Så, om sanningen är hård, då är Jesus ibland hård mot de hårda.

Jesus är också mästare i retorik och berättarkonst. Inte minst använder han överdrifter och tillspetsningar till det yttersta för att få fram sina poänger. Vi som läser idag kan ibland hoppa högt och undra varför Jesus säger så underliga och ibland till synes motsägelsefulla saker. Men till dem som lyssnar går budskapet fram. ”Hör, du som har öron att höra med!” säger Jesus gång på gång.

Korsfäst, död och begravnen. Och uppstånden!

Evangelierna är mot slutet helt tydliga med två saker: Jesus dör verkligen! En riktig, kroppslig död. Och han uppstår, i sin kropp, för att något senare bli upptagen till himlen inför ögonen på sina lärjungar! Det råder ingen tvekan om att detta är budskapet, och längre fram inskräps det att så många som femhundra personer fått se Jesus efter uppståndelsen och kan vittna om att det är sant. Det är uppenbart att den kroppsliga, verkliga uppståndelsen är viktig, något som i moderna varianter av kristendom ibland förklaras bort som något metaforiskt. (Ungefär: ”Jesus har uppstått inom oss som tror.”)

Apostlarna fortsätter jobbet

Apostlar ... Det var vad den närmaste kretsen av förtrogna lärjungar kallades. De som hade fått uppdraget att gå ut till nya områden och lägga grunden för det som skulle bli Guds församling, den kristna kyrkan. Boken *Apostlagärningarna* tar därmed vid där evangelierna slutar. Den berättar om en ung kyrkas explosionsartade tillväxt men också om förföljelse

och svårigheter (precis som Jesus hade förutsagt). Redan i början av verksamheten blir en av Jesus lärjungar halshuggen, vilket förstås gör att man kan undra både över meningen och över Guds beskydd. ”*Jag är med er alla dagar*”, hade Jesus sagt. (Matteusevangeliet 28:20) Vad innebar det? Men detta är ett genomgående drag både under resten av Bibeln och så som den kristna kyrkan har utvecklats genom århundradena. Framgång och förföljelse har alltid gått hand i hand.

Profetiorna avslutar

Både Gamla och Nya testamentet avslutas med profetiska böcker, där samtiden analyseras och framtiden förutsägs. I Bibelns allra sista bok, *Uppenbarelseboken*, får (enligt traditionen) aposteln Johannes på sin ålderdom en syn där Jesus visar vad som ska hända när tiden går mot sitt slut och det är dags att avsluta jordens och universums existens. Det är en apokalyptisk berättelse fylld av symbolik, i första hand avsedd som tröst för den förföljda församlingen men kanske också med värdefull information om den tid vi lever i nu.

I korthet beskriver Uppenbarelseboken den dom som ska komma över världen för att den inte vänt om från sin ondska. Det är en mängd plågor och lidanden som drabbar alla jordens folk. Boken beskriver också hur onskans makter mobiliserar människor inför slutstriden, en strid som den återvändande Frälsaren Jesus kommer att vinna. Därefter upprättas den nya världen, där ingen ondska ska finnas mer och där de frälsta, de som tagit emot tron på Jesus, kommer att få möta Gud ansikte mot ansikte och leva i evig glädje.

HUR BIBELN KOM TILL

Det finns väldigt mycket att säga om hur Bibeln kommit till. Turerna är många, och när man inser hur krokig vägen varit från de antika grundtexterna till dagens bibelöversättningar, är det kanske inte så konstigt om texternas autenticitet och auktoritet ifrågasätts. Framför allt finns en konflikt mellan den traditionella synen på Bibeln som helig, gudsinspirerad text, och den mer akademiska, där Bibeln analyseras på samma sätt som andra antika verk av mänskliga författare. Till det kommer att troende inte själva alltid är överens om vilka texter som är de mest ursprungliga och korrekta. Och därmed inte heller vilka moderna bibelöversättningar som kan sägas vara ”Guds ord”.

Kopior, kopior och ännu fler kopior

Det stora problemet, utöver att förstå innebörden av själva texten, är att veta vad som egentligen skrevs från början. Vi har nämligen inte tillgång till några originaldokument, utan bara ett (stort) antal avskrifter som gjorts för hand av särskilda *kopister* innan tryckpressen uppfanns på 1400-talet.

Kopisterna arbetade i de flesta fall ytterst noggrant, men de var precis som andra människor inte felfria, vilket innebar att avskrifterna kom att uppvisa olikheter sinsemellan. Därför

utvecklades redan för tvåtusen år sedan metoder för att efter bästa förmåga återskapa original utifrån varierande kopior. Dessa metoder sammanfattas i begreppet *textkritik*. Under senare tid har metoderna förfinats och utvecklats, och i vissa fall använder man nu även moderna hjälpmedel som datorer för att länka samman dokument i tänkta ”utvecklingsträd”.

Om kopisterna inte var felfria så är det viktigt att ha klart för sig att inte heller dessa vetenskapliga arbetsmetoder är felfria. Det finns mycket kritik och diskussioner forskare emellan, och det är ett misstag att tro att vi nu skulle ha så mycket bättre koll på Bibeln än man hade på 1500-talet. Skillnaden handlar snarare om vilken tro vi har på det mänskliga förnuftet och våra arbetsmetoder – och på om Gud har ett finger med i det hela. Det finns alltså en konflikt här som i grunden handlar om olika världsbilder.

Gamla testamentets grundtexter

Vi vet alltså inte exakt hur gamla grundtexterna till GT är, men en majoritetsuppfattning säger att Moseböckerna, de fem inledande delarna i GT, fanns i en slutlig version runt år 500 f.Kr. Sedan har resten av skrifterna tillkommit, nedtecknade på separata bokrullar under olika historiska skeenden. Språket är övervägande hebreiska, men några delar är skrivna på arameiska, ett närbesläktat språk.

Speciellt för dessa bokrullar var att de var författade med konsonantskrift, utan vokaler och även utan skiljetecken. Kunskapen om hur de skulle läsas fördes vidare muntligt, och man kan därmed se dem mest som stöd för minnet. Innehållet var i första hand avsett att lyssnas till!

Så småningom utvecklade masoreterna, som var en grupp skriftlärda, en slags punktnotation för uttalet, och på 900-talet e.Kr. färdigställdes den första *masoretiska grundtexten*. Denna kopierades och justerades sedan i ett antal utgåvor, fram till den version som kom att bli oomstridd auktoritet under 400 år: ”*Den andra rabbiniska Bibeln*”, utgiven 1524-25 (försedd med kommentarer av judiska rabbiner, därav namnet).

Det grekiska och latinska spåret

På 200-talet f.Kr. hade grekisk kultur fått stort inflytande i främre Orienten. Många judar som levde kring spritt förstod inte längre hebreiska och behovet av en grekisk översättning uppstod. Enligt traditionen gick uppdraget till ett 70-tal skriftlärda uttolkare i Alexandria, vilka på kort tid översatte de fem Moseböckerna. Resten av GT översattes omkring 300 år senare, och hela verket kom att kallas *Septuaginta* (vilket ursprungligen anspelade på de sjuttio översättarna).

Denna översättning skulle bli orsak till en hel del rabalder. Framför allt reagerade judar i dåvarande Palestina över vad de menade var glidningar i betydelse jämfört med den hebreiska texten. I den senare delen av översättningsarbetet, som utfördes av kristna skriftlärda, blev möjligen detta ännu tydligare. De anspelningar på en kommande Frälsare som finns i GT kopplades givetvis samman med tron på att Jesus från Nasaret var denna Frälsare, och det avspeglade sig i den färdiga översättningen. Man kan säga att *Septuaginta* jämfört med den hebreiska texten är mer Kristusorienterad.

Vid samma tid som den hebreiska grundtexten förelåg i en slutlig version, runt år 100 e.Kr., förkastades så *Septuaginta*

definitivt från judiskt håll. Därmed fanns det nu två spår: ett judiskt/hebreiskt och ett kristet/grekiskt.

Några årtionden senare gjordes nya försök att översätta hebreiskan till grekiska, då man ansåg att det behövdes en mer tillförlitlig text. Mest ambitiös var kyrkofadern Origenes som sammanställde sex parallella versioner, inklusive sin egen kritiska (bearbetade) version av Septuaginta. Detta verk, ”Hexapla”, har till största delen gått förlorat, men det användes på 400-talet av Hieronymus när han på uppdrag av påven Damasus I gjorde en översättning till latin, det som kom att bli den katolska kyrkans Bibel, ”Versio Vulgata”.

Det latinska spåret hade inletts på 100-talet med att enskilda texter översattes från grekiska för att kunna läsas under gudstjänsterna i vissa områden. Detta fragmenterade översättningsarbete resulterade så småningom i att många textkopior med ovanligt stora variationer kom i omlopp, och det var på grund av detta som det togs initiativ till en ny, samlad och mer tillförlitlig latinsk översättning.

Nya testamentets grundtexter

Somliga kritiker hävdar att hela Nya testamentet är skrivet så långt efter Jesus tid att det omöjligt kan vara tillförlitligt. Mest sannolikt är dock att de berättelser som först förts vidare muntligt, om vad Jesus gjorde och lärde, började skrivas ner någon gång under det första årtiondet efter korsfästelsen.

Klart är att de kristna församlingar som bildades tidigt hade tillgång till olika delar, samt avskrivna kopior, av det som så småningom blev NT. Dessa sammanställdes i en lång, noggrann process som var färdig först år 397. Då hade ett

antal texter refuserats eftersom de inte ansågs möta de krav på autencitet som man hade ställt upp. Bland annat skulle allt gå att spåra tillbaka till de första apostlarna eller andra ögonvittnen, och det skulle vara texter som redan var kända och sedan länge använda i de kristna församlingarna.

Textus Receptus – ”den mottagna texten”

År 1516 publicerade Erasmus av Rotterdam en ny version av det grekiska NT, i en första upplaga. Det var även översatt till latin av honom själv. Erasmus var en akademiskt lagd reformivrare inom katolska kyrkan, och hans ambition var att gå tillbaka till källorna och få fram det ursprungliga i den kristna tron – som han ansåg att den medeltida kyrkan hade förvrängt och blandat ut med diverse vidskepligheter. För att genomföra detta gjorde han det som inom textkritiken kallas en *bastextutgivning*, där han utgick ifrån en avskrift som fanns i ett lokalt kloster och sökte sig fram till den ursprungliga ordalydelsen genom jämförelser med ett stort antal andra avskrifter.

Att Erasmus verk så småningom kom att kallas ”Den (av Gud) mottagna texten” säger något om vilket anseende det fick, inte minst i samband med den tyska reformationen. Det var utifrån Erasmus grekiska text som Martin Luther översatte NT till tyska och därmed för första gången gav vanligt folk möjlighet att läsa Bibeln.

Paradigmskifte i Upplysningens spår?

I slutet av 1800-talet händer något som vid första påseende inte är mer uppseendeväckande än att en ny grekisk text tas fram av ett par engelska forskare. Fler och äldre avskrifter

hade återfunnits, och metoderna för textkritik hade utvecklats, så vad vore mer naturligt? Tittar man lite närmare visar det sig dock vara fråga om en smärre revolution, i vars efterdyningar vi fortfarande lever. Från att tidigare ha bearbetat bibeltexterna utifrån tro på Bibelns Gud, började man nu i högre grad hantera dem som vilket antikt litterärt verk som helst.

Männen bakom revolutionen hette Brooke Foss Westcott och Fenton John Anthony Hort. En sökning på deras namn ger i skrivande stund nära 2 800 000 träffar, och man ser snart att det alltsedan publiceringen av deras grundtext år 1881 och fram till våra dagar har uttryckts mycket kritik både mot personerna och deras arbete. Kritiken kommer både från mer traditionellt bibeltroende och från forskarkollegor som menar att de två dragit alltför långtgående slutsatser av metoder som inte alls ger så säkra resultat.

Vad handlar då denna kontrovers om? I grunden om en enda sak, nämligen att Westcott och Hort uttryckligen hade tagit avstånd från den sedan år 1516 accepterade och använda Textus Receptus och istället huvudsakligen baserat sin text på två äldre avskrifter: *Codex Vaticanus* och *Codex Sinaiticus*. Genom att hänvisa till vetenskapliga metoder för textkritik fick Westcott och Hort dessa avskrifter att framstå som mer tillförlitliga än de som använts för Textus Receptus, trots att de sinsemellan skiljer på flera tusen punkter och trots att *Codex Sinaiticus* uppvisar flera yttre tecken som skulle kunna göra tillförlitligheten tveksam. Bland annat återfanns den i en skräphög, uppenbarligen tidigare ansedd som värdelös.

Enligt vissa källor skulle dessa två avskrifter kunna vara

ett resultat av den stora lärostrid som rasade i kyrkan på 300-talet. Striden handlade i grunden om vem Jesus var – Gud eller människa (lite förenklat) – och detta kan man möjligen se återspeglas i avskrifterna därigenom att uttrycken för att Jesus skulle vara en gudomlig person är nedtonade eller borttagna – i jämförelse med de många betydligt mer samstämmiga avskrifter som låg till grund för Textus Receptus (drygt 90% av de mer än 5300 grekiska avskrifter som man funnit). De som förordar Westcotts och Horts text menar dock att det istället är denna majoritet av senare avskrifter som är förvanskade åt andra hållet.

Idag baseras de flesta nya bibelöversättningar på den text som Westcott och Hort tog fram, eller på en i det närmaste identisk senare revision. Den svenska *Reformationsbibeln* är ett av undantagen.

GT följer i samma spår

I början på 1900-talet var det dags för GT att gå samma väg som NT, då Rudolf Kittel tog fram en ny kritisk version av den masoretiska grundtexten. Han valde att överge den andra rabbiniska bibeln som källa och istället utgå ifrån en äldre text, den äldsta kända kompletta handskriften: *Lenigradkodex*. Kittel kritiserades för att han i så hög grad förlitat sig på en enda avskrift, men hans version blev ändå ny standard.

Bibeln vi läser – om vi läser den

Så här långt har det handlat om grundspråken och hur vi fått fram de sammanställningar av texter som räknas till Bibeln. Men det är få som kan läsa grekiska och hebreiska med någon

större behållning. Det behövs ytterligare ett steg, en översättning till modern, begriplig svenska. Eller engelska. Eller vilket språk du vill.

Jag nämnde Luther som den första som sedan antiken, när vanligt folk kunde läsa grekiska, ville ge folket en Bibel på deras eget språk. I och med att boktryckartekniken då hade utvecklats, fanns också för första gången i historien förutsättningar för massspridning. Och i och med det förutsättningar för reformationen att få det genomslag den fick, då människor inte längre var hänvisade till att lyssna till prästers utläggningar utan själva kunde läsa och dra sina egna slutsatser.

Men just detta, att läsa och dra egna slutsatser, kanske inte är fullt så enkelt. Räcker det med att vara läskunnig och någorlunda klok?

Källor

Jonathan Hill, *Den kristna kyrkans historia*.

Kungliga biblioteket, *Bibliska översättningar*.

Nordisk familjebok.

Bibeln.se

Bibel.se

Artiklar på wikipedia om C. Sinaiticus, C. Vaticanus, Textus Receptus, Septuaginta samt Textkritik.

HUR LÄSER VI EGENTLIGEN?

Ibland krånglar vi till saker i onödan. Det är förstås dumt. Men vissa saker som vi tror är enkla kan också behöva krånglas till, så att vi inser hur komplicerade de egentligen är. Kommunikation mellan människor är kanske något av det svåraste som finns. Möjligheterna att missförstå är oändliga, hur tydliga vi än tror att vi är. Desto svårare blir det förstås om den som ville förmedla något varit död i flera tusen år och det enda jag har är en text på ett främmande språk. En text som dessutom inte finns i original utan bara i ett antal sinsemellan olika kopior.

Läsförståelse – inte så enkelt som vi tror

All läsning, oavsett ämne, sätter igång en komplicerad process i hjärnan som inte bara går ut på att sätta samman enskilda tecken till begripliga ord och meningar, utan också att förstå uttryck, idéer och sammanhang. Det är långt ifrån självklart att två personer läser in samma saker i en och samma text.

När det gäller Bibeln säger vissa människor så här: *”Jag läser precis som det står!”* Och då menar de att de inte gör några egna tolkningar utan läser och förstår orden precis som författarna en gång avsåg att de skulle förstås. Men detta är, som vi snart ska se, svårt att veta säkert.

Översättning – en första tolkning

Problemet börjar i själva översättningsarbetet. Inget språk är helt statiskt, utan ords betydelser förändras i många fall med tiden. Vissa ord försvinner också helt, och förekommer de då bara på någon enstaka plats i textmaterialet kan det vara omöjligt att återskapa betydelsen. Det finns ett antal sådana luckor i Bibeln, där man antingen fyllt ut med det som ansetts mest sannolikt eller bara markerat med streck att man inte vet vad det står.

Men problemen handlar inte bara om att förstå enstaka ords betydelse, utan om att greppa hela idéer och sammanhang som uttryckts i en annan tid och kultur än vår egen. Det kan vara svårt nog om det bara gått några decennier, och nu handlar det alltså om uppåt 3500 år.

Slutsatsen blir oundvikligen att varje översättning också är en *tolkning*, mer eller mindre väl genomförd.

Att läsa – tolkandet fortsätter

Det är alltså sällan så enkelt som att vi läser ”precis som det står”. Ibland fungerar det nog, för allt är inte otydligt. Vissa saker är universella och så djupt mänskliga att de förmodligen aldrig förändras. Men i det stora hela påverkas vår förståelse av en rad faktorer. Några av dessa är:

– Vår egen livserfarenhet. Vi präglas av vår tid, kultur, bakgrund och språk. Och av den tolkningstradition vi är vana vid.

– Språkets komplexitet. Ord får i många fall olika betydelse beroende på sammanhang. Deras betydelse kan också glida

och förändras över tid. Ytterligare en svårighet är att liknande uttryck kan förmedla olika budskap beroende på vilken litterär form det är fråga om.

– Ofullständig kunskap. Oavsett om det var Gud som talade och verkade i det vi läser, eller inte, så skedde det i tider och kulturella sammanhang som vi idag på många sätt är främmande inför. Vi vet inte exakt hur människor tänkte för flera tusen år sedan.

Sammantaget gör det här att varje läsare också är en uttolkare, som i viss mån förstår orden på sitt eget sätt. Och med stor sannolikhet skiljer sig förståelsen ofta från vad författaren hade tänkt sig. Detta är oundvikligt, och det enda vi kan göra är att försöka komma så nära den ursprungliga förståelsen som möjligt.

Men hur gör vi det? Alla har inte förutsättningar att forska i historien och att ta till sig olika synpunkter. Vare sig vi är troende eller icke troende hamnar vi lätt i olika diken. Den som avskyr Bibeln och Gud ser bara det som inte verkar stämma och förkastar allt. Den som tror kan vara så säker på sin tro att även det som uppenbarligen inte går ihop ändå tycks göra det.

”Sök och ni ska finna”

Vid sidan av att rent faktamässigt inhämta så mycket kunskap vi kan, är förmodligen ett ödmjukt, prövande sinne det bästa redskapet för att nå fram till någon slags sanning. Och mycket bottnar då också i vilken utgångspunkt och vilka ambitioner

vi har när vi läser. Har vi enbart ett akademiskt intresse av antika texter? Vill vi förstå människans utveckling ur ett idéhistoriskt perspektiv? Söker vi information om historiska händelser? Och så vidare ... Eller drivs vi av en genuin längtan att få veta *om*, och i så fall *vad*, världens Skapare vill kommunicera till oss? ”Sök och ni ska finna”, är vad Bibeln själv säger om saken. (Matteusevangeliet 7:7) Kanske är det verkligen så.

Oavsett utgångspunkt behöver vi vara medvetna om vilka processer som styr. Både oss som läser, dem som översatt, dem som sammanställt grundtexter och – inte att förglömma – dem som vill påverka oss genom att tvärsäkert tala om hur det förhåller sig med allt. Vare sig det är övertygade, bibeltroende kristna eller ateistiska vetenskapsmän som ropar högst.

Så här långt har det mest handlat om våra mänskliga förutsättningar, och om allt som egentligen talar emot att Bibeln skulle kunna ha någon övernaturlig källa. Men kanske slutar det inte här. Kanske finns det trots allt skäl att på allvar ställa frågan: *Är Bibeln Guds ord?*

ÄR BIBELN GUDS ORD?

Med alla de problem som går att peka på, kan Bibeln ändå vara något mer än en mänsklig produkt? Jag lär inte kunna bevisa det, men om du vill följa med i några enkla resonemang kanske det visar sig att frågan trots allt är mer öppen än den ser ut att vara.

Förnuftet – vän eller fiende?

Det är här vi måste börja, tänker jag. Med en kritisk blick på vår egen förmåga att tänka logiskt och förnuftigt. En förmåga som vi i spåren av Upplysningen kommit att sätta väldigt högt. Och visst är det fantastiskt, allt det vi lyckats åstadkomma under de senaste århundradena. Med vetenskapliga metoder och strukturerat tänkande har vi kommit långt.

Men det finns en gräns för förnuftet: det kan aldrig förstå Gud! Som en direkt logisk följd av gudsbegreppet ligger att Gud i någon mån *måste* vara obegriplig. Han är den som har all makt och all kunskap, och vi har därmed – som skapade och underordnade – ingen möjlighet att veta och förstå allt, hur vi än försöker.

Det handlar dock inte bara om en oförmåga att förstå. Bibelns egen beskrivning av problemet är att vi också bär på

en *ovilja* att förstå. Hur mycket kunskap vi än får som pekar mot Gud, dyrkar vi inte honom som Skapare. Istället bygger vi strukturer som vi själva har kontroll över och ”dyrkar” så dessa kunskapsbyggen som ett slags avgudar. Vi kan möjligen beundra vad den fantastiska Naturen har åstadkommit, men sedan är det stopp.

Det handlar alltså om attityd. Vi kan inte förstå allt men vi tror att vetenskapen är på väg att föra oss dit, till full kontroll. Därför tycker vi inte att vi behöver Gud. Och därmed har det förnuft som vi fick för att vi skulle undersöka skapelsen, se hur fantastisk den är och söka Skaparen bakom den, blivit det som istället leder oss bort från Gud och isolerar oss bakom våra stängda dörrar.

Och hur gör då en älskande Gud som vill återupprätta den brutna kontakten med sin skapelse? Han måste hitta en väg förbi människans inbillade klokhets, direkt in till hjärtat hos de människor som faktiskt längtar och söker. Kan den vägen gå genom en bibel som vilar på så lösa grunder som den ser ut att göra? Häng med här så tar vi en titt på argumenten för och emot.

ARGUMENT 1:

”Bibeln kan inte vara Guds ord därför att den så tydligt är skriven av människor, med just sådana fel och brister som kännetecknar mänskliga verk.”

Det kan låta som ett bra argument, men hur vet vi att detta inte är något Gud helt enkelt ”köper” därför att han hellre vill samverka med oss än bara styra våra liv från ovan?

Tänk efter hur alternativet hade sett ut: För att budskapet skulle komma fram i oförändrat skick hade Gud varit tvungen att antingen tydligt diktera eller styra skribentens penna. Men varför då alls gå genom människan? Då kunde ju Gud lika gärna låta en färdig bok falla ner från himlen. Eller kanske ännu hellre låta oss höra hans röst dundra, var och en på sitt eget språk, begripligt i varje tid.

Men hur attraktivt hade det varit? Att aldrig ha något handlingsutrymme, aldrig några frågor att fundera över, ingen gråskala, inga egna val och beslut. Bara diktat: *Gör si! Gör så! Gör absolut inte det och det ...!* Och dessutom, skulle jag som människa verkligen stå ut med att ha en så direkt kontakt med en helig, allsmäktig Gud? Kan vi ens föreställa oss hur det skulle vara? Ett genomgående tema i Bibeln, om man ska tro dess egen berättelse (vilket här visserligen blir cirkelresonemang), är att Gud måste dölja sig för oss så att vi inte går under. Ljuset skulle helt enkelt bli för starkt annars.

Sammanfattningsvis: En Bibel som så uppenbart är skriven och förvaltd av människor *kan* tyda på att Gud bara är en idé. Men det *kan också* tyda på att Gud ger oss stor frihet och vill umgås med oss mer som en vän än som en diktator. Samt att han är rädd om oss.

ARGUMENT 2:

”Bibeln kan inte vara Guds ord därför att den i många stycken är motsägelsefull och svår eller helt omöjlig att förstå på ett entydigt och logiskt sätt.”

En förutsättning för att vi ska kunna förstå budskapet är givetvis att detta har förts vidare från originalkällan utan störningar. Nu vet vi att det inte är så, vilket i sig kan vara en tillräcklig orsak till problem. Men det finns mer!

Bibelns egen berättelse om människan (cirkelresonemang igen men ganska förklarande) är att vi har ett grundläggande problem med kunskap. Redan i början av första Moseboken berättas om *kunskapens träd på gott och ont*. Ett träd med frukt som det inte var meningen att vi skulle äta. När vi ändå gjorde det, öppnade själva olydnaden vägen för allt det onda vi ser omkring oss idag. Myt eller historiska fakta? För de flesta är det inte ens en fråga att ta på allvar. Men det är mindre viktigt vilket, huvudsaken är att berättelsen säger något väsentligt om oss och förklarar mycket av vår problematik. För visst har vi problem med kunskap – säg mig ett enda tekniskt framsteg som inte samtidigt inneburit bättre levnadsvillkor och mer effektiva vapen eller förstörd miljö ...

Jag skrev inledningsvis att Gud söker andra vägar in till oss än genom ”vishet”, eftersom vi använder vårt förnuft fel. Detta är också en anledning till att Gud, så som jag förstår det, medvetet låtit Bibeln bli svårgenomtränglig. Det är *meningen* att de som enbart söker efter förnuftsmässiga skäl att tro, eller inte tro, ska villa bort sig i texterna. Medan du som verkligen längtar efter att finna Gud ska kunna göra det.

”Det står ju skrivet: ’Jag ska göra slut på de visas visdom och förkasta de förståndigas förstånd.’ Var är de visa? Var är de skriftlärda? Var är den här världens debattörer? Har inte Gud gjort den här världens visdom till dårskap? När världen inte

genom sin visdom lärde känna Gud i hans vishet, beslöt Gud att genom den dårskap vi förkunnar frälsa dem som tror.” (1 Korintierbrevet 1:19-21)

”Vid den tiden sade Jesus: ’Jag prisar dig, Fader, du himlens och jordens Herre, för att du har dolt detta för de visa och kloka och uppenbarat det för de små.’” (Matteusevangeliet 11:25)

Sammanfattningsvis: Att budskapet i Bibeln är svårt att greppa *kan* tyda på att den är ett dåligt genomtänkt mänskligt verk. Det *kan också* tyda på att Gud vet precis vad han gör och medvetet vill slå undan benen på dem som tror de är kloka i sig själva, samtidigt som han är tillräckligt tydlig för att de som verkligen söker och längtar ska kunna finna honom.

ARGUMENT 3:

”Bibeln kan inte vara Guds ord därför att den i många stytcken strider mot vad modern forskning kommit fram till, både vad gäller naturvetenskapliga och historiska fakta.”

Detta är kanske det starkaste argument som finns mot Bibeln och hela den kristna tron. Frågan är bara om det är starkt nog.

Historiekritik

I kapitlet *Hur Bibeln kom till* skriver jag om textkritik som ett av verktygen att hitta tillbaka till en originaltext när det bara finns ett antal olika kopior tillgängliga. Alla forskare är inte överens om metodernas tillförlitlighet, men rätt använda kan vi nog anta att det går att komma ganska nära sanningen.

Det finns också en så kallad ”högre kritik”, där man ser mer till innehåll och författarskap. Vem skrev? När skrevs det? Och vad säger andra källor om vad som kan vara historiska fakta? Här är det viktigt att veta att man ofta är ute på betydligt tunnare is och att det bland forskare råder stor oenighet.

Framför allt är det bristen på arkeologiska bevis som talar emot Bibelns äldsta berättelser. Kan man inte gräva fram något som tyder på att patriarkerna Abraham, Isak och Jakob har existerat ligger det nära till hands att se dem som mytiska gestalter. Finner man inga rester av ett stort folk som varit slavar i Egypten och därifrån under 40 år vandrat genom öknen på Sinaihalvön till det land som Gud ville ge dem, är det lätt att avfärda hela berättelsen. Och dyker det inte upp några spår efter de mäktiga israelitiska kungarna David och Salomo, kan då dessa vara annat än ett senare påhitt i syfte att bättra på den nationella stoltheten hos ett fördrivet och förtryckt folk?

Resonemanget kan verka rimligt, men rent vetenskapligt är detta en problematisk inställning. Att låta bristen på bevis vara bevis på motsatsen. Hur vet vi att vi letat på rätt ställen? Uppenbarligen gör vi ofta inte det, något som blivit tydligt under senare år när arkeologer faktiskt hittar mer och mer som bekräftar Bibelns version av historien. Generellt kan vi säga att mycket av den bibelkritik som cirkulerar idag bygger på gammal forskning och är inte längre relevant.

En av de forskare som menade att vi alltid bör vara försiktiga med att förkasta Bibelns historieskrivning var arkeologen Dr Clifford Wilson. Han ansåg sig bland annat ha goda skäl

att tro att Mose, tvärt emot vad en populär modern teori säger, verkligen skrev böckerna som bär hans namn. [6]

Det finns alltså i högsta grad delade meningar när det gäller Bibelns historiska korrekthet. Antingen är i stort sett allt påhittat, eller så är i stort sett allt historiskt korrekt. Få forskare befinner sig dock i någon av dessa ytterligheter utan på en skala mellan dem. Om vi ska dra någon slutsats av detta bör den bli att det är för tidigt att avfärda Bibeln här. Det behövs tydligare motsättningar!

Bibeln vs Naturvetenskapen

Hur är det då med den påstådda konflikten mellan Bibeln och naturvetenskapen? Att konflikten ser ut att finnas där är helt klart, vi behöver inte läsa särskilt långt i Bibeln innan vi ser det. Men förstår vi då vad vi läser eller tror vi oss bara göra det? Tydligen finns det anledning att ifrågasätta förståelsen, för det är ett faktum att fler än en skeptiker och ateist i forskarvärlden blivit troende när de fått upp ögonen för vad det egentligen står i början av Bibeln.

Men hur skulle Bibelns påstående om att Gud skapat allt på sex dagar gå att få ihop med utvecklingslärans evolution under många miljoner år? Eller Guds ord: "*Varde ljus!*" med en big bang? Här finns det två viktiga aspekter som vi måste ha med oss från början:

Först och främst är Bibeln inte en naturvetenskaplig rapport och ska inte läsas som en sådan. Då blir det fel direkt. Vi behöver förstå att om det finns en Skapare som vill berätta för oss varifrån vi kommer, då måste det vara ett budskap som kan uppfattas av alla människor i alla tider. Då är detaljer som

Maxwells ekvationer eller *Plancks konstant* uteslutna. Det är ju först i vår tid som fysiker börjat förstå och kunnat räkna på universums lagar. Nej, informationen måste komma till oss på ett mytologiskt sätt, i bilder och liknelser som är tidlösa och mer universella.

Sedan måste vi också ha i minnet att naturvetenskap inte med nödvändighet ger oss hela sanningen om vårt ursprung. Vetenskapen har per definition begränsat sitt synfält, och vi kan inte veta säkert om vi fått alla detaljer rätt. Vad som ibland ser ut att vara en faktakonflikt kan alltså snarare vara en konflikt mellan olika världsbilder.

Hur är det alltså, stämmer Bibeln med naturvetenskap eller gör den det inte? Om vi ska tro kemisten och fysikern Allan Emrén, en av de naturvetare som blivit troende efter att ha insett vad skapelseberättelsen egentligen säger, då är svaret ett tydligt ja. [7]

Sammanfattningsvis: Det kanske tyngsta argumentet för att inte ta Bibeln på allvar verkar sjunka som en sten, i takt med att arkeologer hittar bevis för historieskrivningen och den moderna fysiken bekräftar Bibelns ursprungsberättelse. Det som ser ut som konflikter kan ofta handla mer om missförstånd och okunskap om vad som egentligen gäller.

ARGUMENT 4:

”Bibeln kan inte vara Guds ord därför att den i vissa delar bryter så tydligt mot det vi ser som etiskt rätt. Detta tyder på att Bibeln måste vara ett verk av människor – med helt andra referensramar än våra egna.”

Det här argumentet är lite knepigt. Dels hänger det ihop med det första och andra argumentet. Vi kan alltså fråga oss om vi verkligen uppfattat budskapet rätt. Dels avslöjar det något grundläggande hos oss själva, nämligen att *vi* tror oss kunna avgöra vad som är etiskt rätt och fel. Om Gud finns, är det då inte han som bör stå för den saken? I praktiken blir det ju så att vi ”dömer” Gud – vilket i och för sig är helt i linje med Bibelns egen berättelse om det som är människans problem, att vi har sagt upp bekantskapen med vår Skapare och gjort oss själva till gudar.

Men det är inte fullt så enkelt som att Bibeln helt igenom skulle förmedla ett etiskt och moraliskt överlägset budskap och vi som läsare ha fel i allt vi kan reagera mot. Läser man noggrant visar det sig till exempel att många av våldsdåden i Gamla testamentet inte alls var godkända av Gud, fast det kan se så ut till en början. Och det blir tydligt att även om vi ser Bibeln som Guds ord är den *också* i viss mån människors ord. Den väjer inte för att ärligt berätta om människans svårigheter med att förstå och följa Guds vägar.

Med andra ord: Allt det som personerna i Bibeln tänker, säger och gör är inte bra. Det är ibland irrationellt och oförståndigt, och både rädsla och falskhet lyser igenom även hos dem som borde stå närmast Gud. Detta faktum kan ställa till det för oss som gärna skulle se att Bibeln var lite lättare att ”försvara”. Men det kan också bädda för att upptäcka ett av Bibelns största och mest befriande budskap, nämligen att *Gud genomför sina goda planer trots alla våra misslyckanden!*

Hur vi än vänder och vrider på det kommer vi dock inte ifrån att vissa saker i Bibeln är *för* svåra. De kräver helt enkelt

att vi kliver ner från tronen och låter Gud vara Gud. Att vi tar ett steg tillbaka och vågar tänka tanken att vi kanske inte vet bäst ändå. Inte ens om det som har med våra egna liv att göra. Det är svårt. Kanske det svåraste av allt ...

Sammanfattningsvis: Anstötlig etik i Bibeln *kan* tyda på att den är ett verk av människor med helt andra referensramar än våra egna. Det *kan också* tyda på att vi läser fel, eller att vi helt enkelt gjort oss själva till gudar och tror oss veta bättre än vår Skapare.

SUMMERING: HAR GUD BEVARAT SITT ORD?

Så långt några av de vanligaste argumenten. Känner du dig övertygad? Förmodligen inte, men du bör i alla fall kunna se att de argument vi ofta hör resas mot Bibeln inte är särskilt hållbara. Det går inte att bevisa att Bibeln inte i någon mån är Guds ord, alltså finns möjligheten att den *är* det.

De mer extremt bokstavstroende brukar hävda att Gud har bevarat sitt ord intakt till minsta punkt och streck, åtminstone vad gäller grundspråken. Det man då ofta hänvisar till är den tolfte psalmen i Psaltaren, där det står:

"Herrens tal är ett rent tal, likt silver som rinner ner på jorden, luttrat i degeln, renat sju gånger. Du, Herre, ska bevara dem, du ska för evigt beskydda dem för detta släkte."

Här har jag citerat från Svenska Folkbibeln. I Bibel 2000 har meningen: *"Du, Herre, ska bevara dem ..."* istället blivit:

”Herre, bevara oss, skydda oss alltid för detta släkte!” En helt annan betydelse, alltså, vilket visar hur svårt det kan vara att få varje ord exakt rätt i en översättning.

Men om det nu är Guds ord som avses i dessa verser, kan det ha funnits ett annat sätt för Gud att bevara sitt budskap intakt – även med budbärare som tillåtits att vara mänskliga, med allt vad det innebär? Kan det handla mer om *andemening* än om exakta formuleringar? Det skulle ställa till det för den som har svårt att greppa mer än ett tydligt svart/vitt regelverk men, ja, förmodligen får många av frågorna bättre svar med det synsättet. Det är inte heller någon ny tanke bland kristna. Snarare har den djupare, symboliska läsningen varit huvudfåran under större delen av kyrkans historia.

Naturligtvis kan inte Gud ha tillåtit hur stora variationer som helst, om vi nu antar att han på något sätt agerat ”redaktör” för Bibeln. Då hade till slut också möjligheterna att förstå ett underliggande budskap gått förlorat. Men Bibeln visar sig också vara mycket väl bevarad jämfört med andra antika verk. Det finns mångdubbelt fler avskrifter, så kallade *textvittnen*, och det totala antalet ifrågasatta stycken är lågt. Kanske är det faktiskt så att Gud trots allt haft ett finger med i spelet hela vägen ...

LÄSA MED RÄTT GLASÖGON

I kapitlet *Hur läser vi egentligen?* konstaterar jag att det ofta skiljer sig från person till person hur vi förstår Bibelns texter, beroende på en rad faktorer. Man brukar säga att vi läser med olika glasögon. Ofta är vi omedvetna om detta själva, något som lätt kan ge upphov till onödiga konflikter.

Finns det då något par glasögon som kan sägas vara det rätta? Ja, det bör väl vara det par som författaren av en text använde. Alltså, den förståelse som kommer så nära den ursprungliga betydelsen som möjligt. Men hur vet vi när vi kommit dit? Är det inte just det många av bråken och diskussionerna handlar om?

Jesus-glasögonen

Den som kommer till tro på Jesus brukar förr eller senare upptäcka att något märkligt händer med Bibeln. Eller rättare sagt med förståelsen av den. Plötsligt handlar dessa gamla texter inte längre enbart om historiska skeenden utan om livet här och nu! Det är som om det framträder en dimension till, och det som förut var platt och intetsägande får djup, blir tredimensionellt och levande. Och överallt i texterna finner vi Jesus själv!

Bibelns egna liknelser om det här fenomenet handlar inte om glasögon, av förklarliga skäl. Men den beskriver det som att få sina ögon öppnade eller som att en slöja för ansiktet tas bort. En berättelse i Lukasevangeliet förklarar detta:

Två lärjungar är på vandring, bedrövade efter att ha sett Jesus bli korsfäst. Plötsligt får de sällskap av Jesus själv, men de känner inte igen honom. Efter en stunds samtal om allt som hänt säger Jesus:

”Så oförståndiga ni är och tröga till att tro på allt som profeterna har sagt. Måste inte Messias lida detta för att gå in i sin härlighet?” Och han började med Mose och alla profeterna och förklarade för dem vad som var sagt om honom i alla Skrifterna.” (Lukasevangeliet 24:25-27)

Det Jesus gjorde var alltså att gå igenom vad som nu är Gamla testamentet i Bibeln, och han öppnade dessa skrifter så att de förstod. De fick på sig de rätta glasögonen ... Och vad var det då Jesus sa? Att allt handlar om honom! Att bakom alla svårbegripliga och ibland hemska berättelser, och bakom lagarna om offer och de levnadsregler vi kan ha så svårt för, finns en annan berättelse. En som handlar om att Gud själv sträcker sig ut mot oss för att öppna vägen till den gemenskap som en gång i tiden gått förlorad.

Men det ser inte ut att stå något om Jesus i Moseböckerna. Ingenstans! På andra ställen i Gamla testamentet finns löften om en kommande Frälsare från Gud. De kan ganska enkelt tolkas som att de handlar om Jesus. Men inte ens där är det entydigt, och i övrigt är budskapet väl dolt.

Suddigt och dubbelt ... Kanske är det som med 3D-TV, man måste använda glasögonen som hör till för att bilden ska bli tydlig och djupet framträda ...

Berättar Gud sagor för oss?

Hur är det då med den historiska sanningshalten i Bibeln? Berättelsernas ytliga händelser och personernas faktiska existens, betyder det något? Jag skulle säga att det inte gör det. Inte när vi kommit fram till att vi tror. På vägen dit kan det förstås vara helt avgörande om allt har hänt precis som det står, eftersom det påverkar hur vi hanterar påståendet att Bibeln är Guds ord. Men när vi väl hittat dit spelar det mindre roll på vilket sätt Bibeln är Guds ord. Om Gud talar genom historiska skeenden eller i liknelser och påhittade historier med en sensmoral. När Jesus själv undervisade i liknelser, varför skulle inte Gud ha kunnat göra det tidigare också?

Alltså är det mindre viktigt vad som egentligen händer i en text. Det viktiga är vad som händer i läsaren. Frågan en troende ställer är inte: *"Är detta sant?"* utan snarare: *"Vad vill Gud säga mig genom detta?"*

Slutsatser

Om det alltså är Jesus som ger oss det rätta seendet så att vi kan förstå Bibelns budskap, då innebär det med nödvändighet att bara den kan uttyda Bibeln rätt som läser med Jesus som tolk. *Guds ord kan bara läsas tillsammans med Gud!* Det är inte säkert att allt blir rätt ändå, Gud tycks föredra att bara ge var och en små bitar av sanningen, men de stora hemligheterna kan vi åtminstone tillsammans hitta fram till.

Bibeln är dock inte någon låst kodbok, enbart till för de invigda. Inte helt och hållet. På ett ställe står det om Gud att han: ”...vill att alla människor ska bli frälsta och komma till insikt om sanningen.” (Första Timoteusbrevet 2:4) Om detta är Guds vilja, då lämnar han självklart såpass tydliga spår att den som söker också kan finna. Själva naturen vittnar på sitt sätt om Guds skaparverk, och genom Bibelns ord kan vi hitta vägen till Gud – i skapelseberättelsen för den som vill gräva lite, och i evangeliernas berättelser om Jesus. Men längre än så kommer vi alltså inte i förståelse, inte utan att den person som Bibeln handlar om själv visar oss resten.

Vad är då Bibeln? Är den Guds ord? I en het debatt blir det ofta så att åsikterna kastas fram och tillbaka. Men vem kan avgöra frågan? Vetenskapen kommer inte åt svaret eftersom den bara kan se det översta lagret, där alla stenar finns som man slår tårna i. Kanske är det så att vi måste våga börja läsa själva – och inte då för att hitta bevis på vad Bibeln *inte* är utan med öppet sinne. Och kanske rent av med en tyst bön.

För mig är det helt klart att Bibeln inte i första hand är en samling historiska skrifter. Jag läser den inte så, även om jag inte heller ifrågasätter den historiska korrektheten. Det viktiga är den större berättelsen, den som handlar om Guds ständiga bekymmer med människan och hans okuvliga kärlek och envisa ansträngningar för att vinna tillbaka hennes tillit. Jag läser en bok som berättar om mänsklig svaghet och om Guds trofasthet – en Gud som genomför sina goda planer trots allt vårt krånglande.

Det berättas om de gamla patriarkernas misslyckanden, lögner och rävspel, om domaren Simsons struliga kärleksliv,

om kung Davids äktenskapsbrott och anstiftan till mord, om allmän laglöshet i Israel – men ingenting kunde få Gud att sluta älska och ställa in sin frälsningsplan. Jesus, befriaren, kom som planerat, och i en snar framtid kommer allt att ställas till rätta igen. Allt vi haft sönder som barn i en porslinsaffär.

Och i väntan på den dagen läser jag i både Gamla och Nya testamentet: Ord som ger hopp när allt känns hopplöst, ord till tröst när allt går mig emot, ord som ger kraft när jag är svag och ord som ger klarhet när jag är förvirrad och inte förstår mitt liv. Men framför allt upplever jag (inte alltid men ofta) det som det hela går ut på, *gemenskap med Gud*, genom den person som faktiskt fått namnet ”Guds Ord”:

”I begynnelsen var Ordet, och Ordet var hos Gud, och Ordet var Gud. Han var i begynnelsen hos Gud. Allt blev till genom honom, och utan honom blev ingenting till av det som är till. I honom var liv, och livet var människornas ljus. Och ljuset lyser i mörkret, och mörkret har inte övervunnit det [...]

Och Ordet blev kött och bodde bland oss, och vi såg hans härlighet, den härlighet som den Enfödde har från Fadern. Och han var full av nåd och sanning. Johannes vittnar om honom och ropar: ’Det var om honom jag sade: Han som kommer efter mig är före mig, för han var till före mig.’ Av hans fullhet har vi alla fått, nåd och åter nåd. Lagen gavs genom Mose, nåden och sanningen kom genom Jesus Kristus. Ingen har någonsin sett Gud. Den Enfödde, som själv är Gud och i Faderns famn, han har gjort honom känd.” (Johannes-evangeliet 1:1-5, 14-18)

VAD SÄGER BIBELN OM FRAMTIDEN?

En rätt stor del av Bibeln består av profetiska texter. Mest hittar vi i Gamla testamentet, där profeterna Jesaja, Jeremia, Hesekiel, Daniel, Hosea med flera nedtecknat sina syner och uppenbarelsen. I Nya testamentet finns allra sist den apokalyptiska Uppenbarelseboken. Ofta handlar dessa texter om Guds dom över Israels fiender eller om varningar till hans eget folk att inte fortsätta bryta mot Guds bud – något de ofta gjorde. Men många profetior handlar också om en tid mycket längre bort, den tid vi lever i nu och ännu längre in i framtiden. Så går det i alla fall att tolka orden.

Att börja gräva i dessa profetior och se vad som möjligen kan stämma – som verkligen hänt eller är på väg att hända – kan vara lite som att röra om i ett jordgödingbo. Söker du på nätet hittar du massor av sajter som tar upp frågan. En del påstår att i stort sett alla profetior gått i uppfyllelse och att det bevisar att Bibeln är sann. Andra pekar på sådant som man menar inte alls har stämt och ägnar hela sajten åt att håna och förlöjliga både Bibeln och dem som tror på den.

Ett exempel är profeten Hesekiels förutsägelse att kung Nebukadnessar i Babel skulle belägra och inta staden Tyrus, något som hände drygt 500 år före Kristus. Detta kan man läsa om i Hesekiels bok kapitel 26. En bibelkritisk sajt menar

att Nebukadnessar fick ge upp efter tretton års belägring, medan en annan kan berätta att han mycket riktigt intog Tyrus och att Alexander den store 250 år senare fullbordade jobbet, precis så som Hesekiel hade sagt att det skulle ske. Vem ska man tro på?

Det är tydligt att det inte räcker med att läsa själva Bibeln och de kommentarer till den som finns. Man behöver gräva mer i historieböckerna för att få någon slags klarhet. Men det finns saker som är lättare att kontrollera, profetior som ser ut att slå in i vår egen tid. Fast det kan kännas lite främmande att till exempel läsa om vad som egentligen orsakar den fiskdöd vi ser i många vatten:

”Herren går till rätta med dem som bor i landet, eftersom ingen sanning och ingen kärlek och ingen kunskap om Gud finns i landet. Man svär och ljuger, mördar och stjälar och begår äktenskapsbrott. Man far våldsamt fram, och blodsdåd följer på blodsdåd. Därför sörjer landet, och allt som lever där tynar bort, både djuren på marken och fåglarna under himlen, till och med fiskarna i havet förgås.” (Hosea 4:1-3)

Naturligtvis är det här bara en tolkning. Orden skrevs för ca 2700 år sedan och alla är säkert inte överens om vad de betyder. Men om vi tänker att vår misshushållning med jorden, allt som resulterar i att djur försvinner och haven dör, i grunden beror på att vi inte längre lyssnar till jordens Skapare, då blir det hela rätt logiskt.

En annan profetia som vissa menar kan ha slagit in, åtminstone delvis, är kärnkraftsolyckan i Tjernobyli. Det krävs

lite tolkning av det poetiska kodspråket i texten, men vet man att ordet tjernobyl betyder *gråbo* – som är en nära släkting till malört – blir det rätt intressant att läsa följande i Bibeln:

”Den tredje ängeln blåste i sin basun. Då föll en stor stjärna, brinnande som en fackla, ner från himlen, och den föll över en tredjedel av floderna och vattenkällorna. Stjärnans namn är Malört. En tredjedel av vattnen förvandlades då till malört, och många människor dog av vattnen, som hade blivit förgiftade.” (Uppenbarelseboken 8:10-11)

Även här finns delade meningar, men att likna en exploderande kärnreaktor vid en fallande stjärna är knappast särskilt långsökt.

I Uppenbarelseboken finns den längsta och mest utförliga beskrivningen av vad som kommer att hända inför och vid ”tidens slut”, alltså när människans mandat att förvalta jorden upphör och det är dags för nästa fas i Guds plan. Texten är skriven med ett yvigt bildspråk och många symboler som inte är bekanta för oss idag. Det gör det svårt att utläsa direkt vad det handlar om. Men allteftersom saker sker blir kopplingarna tydligare. Det berättas till exempel om ett märkningssystem som ska införas, där varje människa får ett ID-märke av något slag på sin kropp:

”Och det (vilddjuret) tvingar alla, små och stora, rika och fattiga, fria och slavar, att ta emot ett märke på högra handen eller på pannan, så att ingen kan köpa eller sälja utom den som har märket, vildjurets namn eller dess namns tal. Här

gäller det att vara vis. Den som har förstånd ska räkna ut vilddjurets tal, för det är en människas tal. Och dess tal är sexhundrasextiosex.” (Uppenbarelsboken 13:16-18)

Tekniken att identifiera objekt med hjälp av små datachips finns sedan flera decennier. Användningen inom handeln har exploderat under senare år. Man märker allt från kläder till containers, och den används dessutom på miljontals djur. Och det finns nu även ett antal människor som låtit operera in det lilla chipet under huden, bland annat för att öppna dörrar och förenkla betalningar. [8] Med de krafter som driver på utvecklingen, för att det är en teknik med stora fördelar, är det då långsökt att tänka sig en framtid där detta är det enda betalningssystem som finns? Den som lever får se.

Men det rakaste och mest lättolkade beskedet om framtiden är nog det som Jesus själv ger oss:

”Folk ska resa sig mot folk och rike mot rike. Det ska bli stora jordbävningar och svält och pest på den ena platsen efter den andra, och skrämmande syner och väldiga tecken från himlen. Men innan allt detta händer ska man gripa och förfölja er. Man ska utlämna er åt synagogor och fängelser och ställa er inför kungar och ståthållare för mitt namns skull. Då får ni tillfälle att vittna [...]

Tecken ska visa sig i solen, i månen och i stjärnorna, och på jorden ska folken gripas av ångest och stå rådlösa vid havets och bränningarnas dån. Människor ska ge upp andan av skräck, i väntan på det som ska komma över världen. För

himlens makter ska skakas. Då ska man se Människosonen (Jesus) komma i ett moln med stor makt och härlighet. Men när detta börjar hända, räta på er och lyft upp era huvuden, för då närmar sig er befrielse.” (Lukasevangeliet 21:10-13, 25-28)

Krig, jordbävningar, svält och pest (sjukdomsepidemier). Aldrig tidigare i historien har vi haft så mycket av detta som nu i modern tid. Och skräck och ångest breder ut sig – med en uppgivenhet som får människor att själva ta livet av sig.

Förföljelse av kristna ser vi också. Inte så mycket här hos oss, kanske. Det handlar än så länge mest om hån och misstro. Men på många håll är det förenat med livsfara att ha en kristen tro. Bland de tjugo värsta länderna hittar vi Nordkorea, Somalia, Syrien, Irak, Afghanistan, Saudiarabien, Maldiverna, Pakistan, Iran, Jemen, Uzbekistan och Turkmenistan. Lite längre ner på listan finns Kina, där det visserligen är tillåtet att vara troende men bara om det handlar om registrerade och statskontrollerade församlingar.

I de värsta länderna torteras och dödas kristna med myndigheternas goda minne. Det kan också handla om attacker från olika extremistgrupper. På andra platser utövas förföljelsen mest som diskriminering och ekonomisk bestraffning. Ett ”olagligt” bönemöte kan resultera i böter motsvarande flera årslöner.

Globalt tycks kristna nu vara den mest förföljda av alla religiösa grupper – även om det inte alltid handlar om rena religiösa konflikter. [9]

Du som vill rota mer kan förstås söka på nätet. Jag ger inga egna rekommendationer på sajter, men sök på *Bibeln* och *profetior* och du kommer att hitta massor. Kom bara ihåg att vara kritisk till det du läser, både det positiva och det negativa. Det finns helt klart mycket som är sant, men alltför många tänjer på sanningen eller ljuger oss rakt upp i ansiktet. Detta är som sagt ett getingbo!